

קטעי לימוד חביא א – משפחת עם ישראל

גיל: נבטים-מעלות

פתיחה:

הנושא של הקיץ הוא 'משפחת עם ישראל' בדגש על היכרות, חיבור ואחריות משותפת עם האוכלוסיות האלה: חרדים, יהדות התפוצות ויהודי ברית המועצות. כדי ליצור היכרות מיטבית עם אותן האוכלוסיות עלינו להעמיק בערכים הראשוניים המאחדים את עמנו מראשיתו – אהבת העם וכל איש מישראל. לפניכם דף לימוד המאגד פסקאות שונות העוסקות בערכים האלה כדי להעמיק ולחזק בנו את הצורך וההכרה בחיבור לאותן אוכלוסיות.

מטרות:

1. החניכים יעמיקו בערכי אהבת ישראל ועם ישראל.
2. החניכים ירגישו אחריות למימוש אהבת ישראל בעם ישראל.
3. החניכים ידונו בערכי אהבת ישראל בימינו אנו.

המלצות ללימוד:

- עברו על שלל המקורות, בחרו את הפסקאות שאתם מתחברים אליהן ביותר ומתאימות לשבט שלכם והשתמשו בהן כחלק מפעילות לימוד או כשלב בפעילות של מערך הקיץ.
- מומלץ להעביר בבית הכנסת, בבית מדרש או בכל חדר תורני והנצחתי אחר.
- אפשר להעביר את הלימוד כחלק מערב הנצחה לעילוי נשמת בוגר של הסניף או כל דמות אחרת – מה שיכניס את החניכים לאווירת רצינות.
- אפשר להעביר את הלימוד במסגרת חברותות בשבט או בשיתוף עם שבטים בוגרים יותר – ולבסוף מתכנסים חזרה להמשך בירור מעמיק ולדיונים.

אני ומשפחתי

הרגל של אשתי (ר' אריה לוי, מתוך ספרו של שמחה רז, איש צדיק היה, עמ' 101):

פתיחה: הרב אריה לוי חי בשנים 1885–1969, והיה משגיח (האחראי לתחומי הישיבה ותלמידיה ובעל השפעה רבה על עולמם הרחני של התלמידים) ירושלמי שנודע כאיש חסד.

יום אחד כאב לאשתו של ר' אריה לוי הרגל, אז ר' אריה ואשתו הלכו ביחד לד"ר בייטרוסותרה. כשהגיעו תורם והם נכנסו לד"ר בייטרוסותרה, אז ר' אריה אמר לרופא: "שלום ד"ר בייטרוסותרה כואב לנו הרגל", אז הרופא שאל אותו: "למה אתה אומר לנו?" אז ר' אריה ענה: "כי אני כל כך מחובר לאשתי עד שאני מרגיש את הכאב שלה, כאילו ממש כואב לי." ד"ר בייטרוסותרה התפעל מאוד מאוד ואמר: "זה אהבת ישראל אמיתית."

שאלות לדיון:

1. איך לדעתכם הגיע ר' אריה לוי להרגיש את הכאב ברגל שלא שלו?
2. למה ד"ר בייטרוסותרה אמר שתחושת הכאב של ר' אריה היא אהבת ישראל האמיתית?

אני וחבריי

אהבה הראויה לאחים (הראי"ה קוק, תעודת ישראל ולאומיות):

פתיחה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק חי בשנים 1865–1935, כיהן במגוון תפקידים ציבוריים ונחשב לאחד מאבות הציונות הדתית. בפסקה זו הרב מחדד לנו מהי האהבה הראויה יותר באהבת הזולת.

אנחנו חייבים לאהוב איש את אחיו, לא באהבה שהיא רק כדי לצאת ידי הבריות, כי אם באהבה אמיתית הראויה לאחים בני אב אחד ממש.

הסברים:

לצאת ידי הבריות – מושאל מהביטוי לצאת ידי חובה, הכוונה היא שלא נאהב אחר רק כדי שהאנשים סביבנו יגידו שאנחנו אוהבים אותו ונצטייר באור חיובי שאינו אמיתי.

שאלות לדיון:

1. מהי לדעתכם הבעייתיות שהרב מוצא באהבה שנועדה רק לצאת ידי חובת הבריות? תנו דוגמאות לאהבות כאלה.
2. איך נוכל להפוך את אהבת הבריות לאהבה הראויה לאחים בני אותו אב אחד ממש?

אבוקה גדולה (הראי"ה קוק):

פתיחה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק חי בשנים 1865–1935, כיהן במגוון תפקידים ציבוריים ונחשב לאחד מאבות הציונות הדתית. בפסקה זו הרב מבקש לחדד שבכל אחד יש פוטנציאל, אבל עלינו לעמול כדי לגלות את הפוטנציאל גם באחרים, כי יחד אנחנו מאירים ומשפיעים יותר.

צריך שכל אדם ידע ויבין שבתוך תוכו דולק נר, ואין נרו שלו כנר חברו ואין איש שאין לו נר. צריך שכל איש יבין שעליו לעמול ולגלות את אור נרו ברבים, להדליקו לאבוקה גדולה ולהאיר לעולם כולו.

הסברים:

נר – כוח, פוטנציאל.

אבוקה – לפיד (בהקשר: כמה נרות, שאורם חזק יותר כשהם צמודים).

שאלות לדיון:

1. למה נדרש מאיתנו לעמול ולהתאמץ כדי לגלות את נר חברינו ברבים?
2. מה החשיבות שנאיר כולנו כאבוקה אחת ולא כנרות פרטיים?

כאבו של הבאבא סאלי ('בבא סאלי', עמ' 181):

פתיחה – הרב ישראל אבוחצירא חי בשנים 1889–1984 והיה רב ומקובל.

יהודי קשה יום נכנס פעם אחת לרבי ישראל אבוחצירא, ה"בבא סאלי" צוק"ל, לתנות בפניו את צערו ולזכות בברכתו ועידודו. הוא נשתהה בחדרו שעה ארוכה, ומבעד לדלת יכלו היושבים בחדר הסמוך לשמוע היאך הוא מספר לצדיק את כל ייסוריו ומכאוביו. לבסוף, בירכו ה"בבא סאלי" ועודדו עד שיצא שמח ופניו מאירות מתוך אמונה שייושע בע"ה. משרתו של ה"בבא סאלי" נכנס תיכף לאחר יציאתו, למסור לו את עניינו של המבקש להיכנס אחריו. משנכנס, ראה את ה"בבא סאלי" כשראשו בין כפות ידיו והוא גועה בבכייה. משהבחין הצדיק בכניסתו של המשרת, הגביה את ראשו ואמר לו: "לעיתים כה כואב אני את כאב הזולת, עד שאני מתפלל שייחתכו שתי ידי ויהיו כפרה למען יירפא יהודי מייסוריו!"

שאלות לדין:

1. תנו דוגמאות לכם או לאחרים שהצליחו להזדהות כל כך עם מצוקה של משהו אחר.
2. מה מלמד אותנו הבבא סלי על הקשר בין ישראלים?

אוהבים זה את זה (תנא דבי אליהו רבה, פרק כח):

פתיחה: ידוע בשם 'סדר אליהו', מדרש אגדה המיוחס לאליהו הנביא.

כך אמר להם הקב"ה לישראל: בניי אהוביי, כלום חסרתי דבר שאבקש מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה.

שאלות לדין:

1. למה חשוב לקב"ה שנאהב ונכבד זה את זה?
2. מה ההבדל בין לאהוב ולכבד? התייחסו למעשים בפועל!

זה ליד זה (סיפורים חסידיים, גיליון שיחת השבוע – חב"ד):

פתיחה: הרב נפתלי צבי הורוביץ חי בשנים 1760–1827. היה אדמו"ר בגליציה ומייסד חסידות רופשיץ. סיפורים חסידיים הם סיפורי שבח על חייו ומעשיו של צדיק מסוים, והיו מסופרים בעיקר באספות חסידיים.

רבי נפתלי מרופשיץ סיפר לחסידיו שכאשר היה ילד פעוט והחל ללמוד לקרוא, הסביר לו המלמד שאם מופיעות בסידור התפילה שתי אותיות יו"ד הצמודות זו לזו, הכוונה היא לשמו של הקב"ה. פעם אחת הגיע בקריאתו לסוף פסוק וראה שם נקודתיים, והן נדמו לו כשתי אותיות יו"ד, והוא קרא את שם ה'. אמר לו המלמד: אם שתי אותיות יו"ד עומדות זו לצד זו, הן מציינות את שמו של ה', אבל אם יו"ד אחת עומדת מעל חברתה, הרי זה סוף פסוק. "למדתי מזה כלל גדול", אמר הצדיק. "אם שני יהודים (שתי יו"דים) עומדים זה לצד זה, באהבה ובשוויון, הרי הם כלי לשם ה', אבל אם האחד מתנשא מעל חברו, הרי זה סוף פסוק".

שאלות לדין:

1. מה ההבדל בין שני יהודים אחד זה לצד זה ובין שני יהודים זה מעל זה?
2. תנו דוגמאות של מקרים שבהם מישהו היה מעל חברו או שהיו זה ליד זה. איך הרגישו הנוכחים בכל סיטואציה?

להתחתן זה בזה (יבמות יד ע"ב):

פתיחה: 'בית הלל' ו'בית שמאי' הם כינויים לקבוצות תלמידי הלל הזקן ושמאי, שהיו אחרוני הזוגות וכיהנו בתפקידי נשיא הסנהדרין ואב בית הדין. קבוצות תלמידיהם פעלו בסנהדרין בשלהי בית שני והיו ידועות במחלוקות ההלכתיות הרבות ביניהן.

תא שמע: אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות, ובאחיות, בגט ישן, ובספק אשת איש, ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק, בכסף ובשוה כסף, בפרוטה ובשוה פרוטה, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך שחיבה ורעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר: (זכריה ח) "האמת והשלום אהבו".

הסברים:

בוא ושמע, שאף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל כמעט בכל דבר, בדיני נישואין, גירושין, ממונות וכו', לא נמנעו בית שמאי מלהתחתן עם נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך שחיבה ורעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר: (זכריה ח) "האמת והשלום אהבו".

שאלות לדיון:

1. איך אתם הייתם מתייחסים לחבר שאתם מתווכחים איתו על כל דבר?
2. איך אפשר להתווכח עם חבר ועדיין להישאר חבר שלו?

אני ועם ישראל

לאהוב כל אחד מישראל (משנה תורה לרמב"ם, הלכות דעות ו, ג-ה):

פתיחה: רבי משה בן מימון חי בשנים 1138–1204. היה מגדולי הפוסקים בכל הדורות, פילוסוף, מדען, רופא ומנהיג. משנה תורה הוא סדרת ספרים שבה פסק הרמב"ם בכל ענייני ההלכה הידועים, גם אלו שנוגעים לעתיד לבוא.

מצוה על כל אדם לאהב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא. "כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר "לא תשנא את אחיך בלבבך".

הסברים:

קלון – בושה, חרפה, ביזיון.

שאלות לדין:

1. איך לדעתכם נוכל לדאוג לאחר בדיוק כמו שאנחנו דואגים לעצמנו? (חברים, שכנים, משפחה, זרים)
2. באילו דרכים נוספות אפשר לדעתכם לקיים את מצוות ואהבת לרעך כמוך?

הריני מקבל עליי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך (סידור בעל התניא):

פתיחה: הרב שניאור זלמן מלאדי חי בשנים 1745–1812. הוא מכונה האדמו"ר הזקן, והיה מייסד תנועת חסידות חב"ד והראשון בשושלת אדמו"ריה. חיבר כמה ספרים, ובהם ספר התניא ושולחן ערוך הרב. פסקה זו הובאה בתחילת סידורו, לפני תפילת שחרית, ולפיה על יהודי לקבל עליו באמת לאהוב את רעו כמוהו, ועל ידי זה (חיבור לאחר ולכלל ישראל) יוכל לעמוד מול בורא עולם ולבקש בקשות.

נכון לומר קדם התפלה "הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך" ... זאת אומרת אשר מצוות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לפני ה' אלוקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.

שאלות לדין:

1. מה הקשר בין התפילה לריבוננו של עולם לבין לקבל עליי את אהבת ישראל?
2. איפה עוד בחיים אהבת ישראל מוסיפה טוב?

אהבת ה' או אהבת ישראל? (אגרות הרבי הרי"צ, חלק ג, עמ' תכד):

פתיחה: אהבת ה' או ישראל?

פתיחה: הרב יוסף יצחק שניאורסון חי בשנים 1880–1950, והיה האדמו"ר השישי בשושלת אדמו"רי חב"ד. מכתביו נאספו לסדרת ספרים הנקראת אגרות הקודש ועוסקת בעניינים שונים הקשורים לפעילותו ולחיייו של האדמו"ר. בקטע זה האדמו"ר מספר על ויכוח שפרץ בין חסידי אבותיו האדמו"רים בנוגע לאהבת ה' ואהבת ישראל ומהי האהבה הנעלה יותר.

עם הייתה התוועדות חסידית ואדמו"ר האמצעי [האדמו"ר השני בשושלת חב"ד, בנו של רבי שניאור זלמן מלאדי] היה נוכח בהתוועדות ההיא, ודברו בעניין אהבת ישראל. בתוך הדברים לקח אחד החסידים את הכוס בידו והתברך: 'זכני השי"ת שתהיה לי אהבת ה' אמיתית', כעבור איזה זמן לקח כבוד קדשו האדמו"ר האמצעי את הכוס בידו ואמר: 'זכני השי"ת באהבת ישראל אמיתית'. החסידים שהיו באותו מעמד התווכחו ביניהם. אלו אומרים כי מעלת אהבת השם גבוהה בעין ערוך על מעלת אהבת ישראל, ואלו אומרים כי גבוהה מעלת אהבת ישראל גם על מצוות אהבת השם. וכמה שבועות היו נבוכים בזה, עד שהחליטו לשאול מכבוד קודשו אדמו"ר הזקן [רבי שניאור זלמן מלאדי].

דין: נסו לנהל בעצמכם את הוויכוח של החסידים. מי מכם חושב שאהבת ה' גדולה יותר, ומדוע? ומי חושב שדווקא אהבת ישראל חשובה יותר?

אחרי הכנה נכונה ובהזדמנות הראויה שאלו את כבוד קודשו אדמו"ר הזקן: אהבת השם ואהבת ישראל הן שתי מצוות, ועם היותן שתיהן בענין וחוש האהבה, אבל עם זה הרי ענין שונה זה מזה. ושואלים הם, איזו עבודה היא נעלית יותר אם אהבת השם או אהבת ישראל? כנודע, היה כבוד קודשו אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול ניגון. וענה: אהבת השם ואהבת ישראל שתיהן כאחת חקוקות בנשמתו, רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דבר הכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'" הרי שגדולה אהבת ישראל, שאוהב מה שהאוהב אוהב.

שאלה לדין:

- למה אהבת ישראל גדולה יותר מאהבת ה'?